

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу

Люгайло Світлани Станіславівни

«Теоретико-методичні основи фізичної реабілітації при дисфункціях соматичних систем у юних спортсменів в процесі багаторічної підготовки»,

представлену в спеціалізовану вчену раду Д 26.829.02 Національного університету фізичного виховання і спорту України для захисту на здобуття наукового ступеня доктора наук з фізичного виховання та спорту за спеціальністю 24.00.03 – фізична реабілітація

1. Актуальність обраної теми. На сучасному етапі розвитку спорту, здоров'я спортсмена є професійно значущою категорією, з огляду на те, що передпатологічні стани, захворювання і травми, які виникають у осіб, що займаються спортом, з одного боку - на жаль, є невід'ємною частиною їх тренувальної і змагальної діяльності, з іншого - перешкоджають повноцінному проведенню навчально-тренувального процесу, знижуючи його ефективність, уповільнюють динаміку зростання професійної майстерності спортсменів і демонстрованих ними результати змагальної діяльності, сприяють передчасному завершенню спортивної кар'єри. Крім того, всі перераховані вище негативні наслідки захворюваності та травматизму спортсменів пов'язані зі значними економічними втратами, як з боку управлінських структур, так і з боку самого спортсмена, що так само відіграє важливе значення в зазначеній проблемі. Очевидно, що в умовах екстремальних фізичних і психоемоційних навантажень, які притаманні сучасному спорту, для ефективного попередження нових і повторних порушень в стані здоров'я спортсменів, а так само раціонального відновлення їх після перенесених травм і захворювань в процесі багаторічної підготовки особливого значення набуває комплекс профілактичних та реабілітаційних заходів. У зв'язку з цим фахівцями різних галузей, які беруть участь в процесі підготовки спортсменів і зацікавлені в підвищенні його ефективності, шляхом не медикаментозної корекції відхилень у стані здоров'я спортсменів, що виникають внаслідок їх тренувальної і змагальної діяльності. Обґрунтовані загальні положення і конкретні здоров'я зберігачі методики підготовки спортсменів різних спеціалізацій; запропоновані та апробовані нові, в тому числі нетрадиційні засоби і методи профілактики захворювань спортсменів і реабілітації після них; розроблені і впроваджені в практичну діяльність схеми відновлення спортсменів високої кваліфікації протягом циклу річної підготовки. При цьому остов всіх вище перерахованих методик, технологій і схем складають фізичні заходи і методи. Що свідчить на користь ефективності їх використання в процесі збереження здоров'я спортсменів і обґрунтовує необхідність систематизації накопичених в даній області наукових знань, для розширення сфери комплексного використання засобів і методів фізичного впливу, в існуючих процесах профілактики і реабілітації спортсменів, які, на жаль має ряд відкритих питань загального та приватного

характеру.

Питання використання фізичних засобів і методів процесах профілактики дисфункцій соматичних провідних систем організму спортсменів та реабілітації після них вивчений фрагментарно - з акцентом на серцево-судинної і травної системах. Питання корекції дисфункцій інших систем засобами фізичної реабілітації знаходиться в стадії вивчення. На наш погляд оптимальним рішенням вищевикладених проблемних питань є розробка науково-методичних основ концепції фізичної реабілітації спортсменів з патологічними відхиленнями в діяльності провідних соматичних систем, що обумовлює актуальність і своєчасність даного дослідження.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Дисертація викладена у відповідності з логікою наукової роботи. Мова і стиль викладення матеріалів дисертації відповідають вимогам, що пред'являються до робіт такого рівня. Викладення матеріалу дозволяє засвоїти основні положення дисертації.

Робота чітко структурована, дисертанткою вироблена послідовна методика аналізу та систематизовано основні спостереження. Вдалою є структура дисертаційної роботи, яка логічно, повно і точно відображає задум і концепцію проведеного дослідження. Дисертація складається зі вступу, шести розділів, висновків, практичних рекомендацій, списку використаних літературних джерел (312 найменувань) і додатків. Загальний обсяг дисертаційної роботи – 465 сторінок.

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, сформульовано структурні компоненти – мета, завдання, об'єкт, предмет, наукова новизна, практична значущість дослідження. Комплекс методів дослідження, який наведено у вступі, є відповідним до обраної тематики і завдань. Наведено інформацію про особистий внесок здобувача в роботах, які виконані в співавторстві, та апробацію результатів дослідження на міжнародних і всеукраїнських конгресах, конференціях і семінарах.

У першому розділі **«Теоретичні передумови формування основ фізичної реабілітації при дисфункціях соматичних систем у спортсменів у процесі багаторічної підготовки»** автором висвітлено питання розгляду існуючих підходів до вивчення проблеми соматичної захворюваності спортсменів різних спеціалізацій та основних чинників, які зумовлюють зростання її показників протягом етапів процесу багаторічної підготовки. У результаті зроблено висновок про єдність наукової думки щодо основної причини розвитку і прогресування дисфункцій у провідних соматичних систем організму спортсменів - порушення динамічної рівноваги між системою гомеостазу організму і факторами тренувальної діяльності. Систематизовані дані про динаміку показників соматичної захворюваності в аспектах специфіки спеціалізації та етапу підготовки спортсменів, що підтверджують отриманий автором висновок, в сукупності з ситуацією, яка

склалася зі здоров'ям дітей шкільного віку в країнах пострадянського простору, обґрунтували доцільність зміщення акцентів дослідження у сферу оптимізації профілактичного і реабілітаційного компонентів здоров'язберігаючої складової етапів першої стадії багаторічної підготовки, шляхом раціонального використання засобів та методів фізичної реабілітації.

Наголошено, що вивчення спеціальної літератури () дозволяє констатувати, коло проблемних питань щодо комплексного використання фізичних засобів і методів у практиці підготовки спортсменів, які мають відхилення у стані соматичного здоров'я та їх передвісники. Зазначено, що проблемні аспекти стосуються методологічних, організаційних компонентів реабілітаційної стратегії з диференціацією процесу з урахуванням особливостей статі, віку і спортивної спеціалізації спортсменів (особливо на першому – третьому етапах підготовки).

Результати аналізу науково-методичної літератури дозволили автору зробити висновок, що для розв'язання зазначених проблемних питань необхідне проведення власних досліджень з вивчення медико-епідеміологічних і онтогенетичних умов для реалізації процесу ФР у практиці підготовки юних спортсменів.

У другому розділі **«Методи та організація дослідження»** обґрунтовано систему методів дослідження, які доповнюють один одного, адекватно підібрані тематиці, меті та завданням дослідження.

Для досягнення поставленої мети і завдань автором було застосовано наступний комплекс дослідження: загальнонаукові; системний аналіз; метод порівняння і зіставлення; соціологічні; педагогічні; лікарського контролю функціонального стану спортсменів; експрес-оцінки рівня фізичного здоров'я, функціонального стану і резервних можливостей організму юних спортсменів, функції зовнішнього дихання; методи математичної статистики.

Експериментальні дослідження проведено протягом п'яти етапів.

У третьому розділі **«Аналіз медико-епідеміологічних умов формування основ концепції фізичної реабілітації на етапах багаторічної підготовки юних спортсменів»** представлено результати аналізу нормативно – звітної документації щодо захворюваності 14 417 юних спортсменів, віком 8 – 17 років, які займалися у спортивних секціях з 38 видів спорту, протягом трьох років спостережень. Дослідження проводилися за двома напрямками: вивчалася динаміка основних показників захворюваності зазначеного контингенту спортсменів; розглядалася структура соматичної патології, діагностованої у спортсменів протягом року, в аспектах статі, віку, спортивної спеціалізації та особливостей початкового та базових етапів підготовки (за даними диспансеризації 5 437 спортсменів).

Систематизовані й узагальнені автором результати аналізу основних параметрів захворюваності юних спортсменів (її поширеність у спортсменів однорідної групи (стать, вік, спеціалізація); форма клінічного плину; ступінь важкості захворювання і його тривалість; частота загострень патологічного процесу при хронічних формах соматичної патології), що обмежують участь

у процесі підготовки, охарактеризували групу медико-епідеміологічних умов її розвитку й прогресування, а саме: негативні тенденції у стані соматичного здоров'я юних спортсменів; роль ендогенних і екзогенних факторів у розвитку й прогресуванні дисфункцій досліджуваних соматичних систем; «слабкі ланки» процесу адаптації – системи організму юних спортсменів, адаптаційний потенціал яких не відповідає рівню вимог тренувального та змагального процесів, що клінічно проявляється у виникненні гострих і прогресуванні хронічних форм соматичної патології різних нозологічних груп.

Сукупність отриманих автором даних дозволила: 1. обґрунтувати структуру організації процесу ФР для юних спортсменів при дисфункціях гострого й хронічного плину, з розбивкою реабілітаційних впливів за двома напрямками (превентивний й постнозологічний); 2. обґрунтувати доцільність розробки *діагностичної складової процесу ФР* – рівневий скринінг функціонального стану юних спортсменів; 3. ініціювати аналіз *педагогічних умов* розробки й практичної реалізації структурних компонентів процесу ФР на етапах початкової й базової підготовки.

У результаті вивчення динаміки показників поширеності патології різних нозологічних груп у юних спортсменів за трирічний період часу автором визначено роль факторів тренувальної діяльності в патогенезі виявлених дисфункцій соматичних систем організму і конкретизовано спрямованість превентивних впливів процесу ФР стосовно кожної із них.

Сукупність отриманих результатів вивчення умов розвитку та прогресування дисфункцій соматичних систем у спортсменів різних спеціалізацій дозволила авторові: 1. визначити *методичні підходи* до розробки й реалізації процесу ФР (комплексний і диференційований); 2. обґрунтувати *уніфіковані схеми* розробки стратегії процесу ФР за його напрямками; 3. запропонувати *принцип і критерії* добору спортсменів для участі у програмах ФР превентивної спрямованості; 4. ініціювати вивчення *ендогенних факторів*, розвитку соматичної патології в аспектах онтогенезу й етапів спортивного становлення юних спортсменів (констатувальний експеримент); 5. обґрунтувати *принцип вибору форми інтеграції* структурних компонентів програми ФР у процес підготовки спортсменів (технологія інтеграції).

У четвертому розділі **«Особливості функціонального стану та резервних можливостей організму юних спортсменів (на прикладі футболу та волейболу)»** для розв'язання третього завдання дисертаційного дослідження автором був запропонований рівневий скринінг поточного стану здоров'я спортсменів. Діагностичний комплекс включав послідовно використовувані методи (п'ять щаблів). Прогностично цінним був підхід до вибору предмета корекційної діяльності – пошарове «відсівання», що дозволило авторові: 1) визначити лімітувальну функцію, приріст резервів основних функцій організму (*ендогенні кориговані фактори ризику*); 2) обґрунтувати диференційовану спрямованість вибору засобів і методів

фізичної реабілітації для наповнення програм ФР і форму їх інтеграції в тренувальний процес тематичних спортсменів.

У результаті автор довів, що з 260 спортсменів на момент обстеження тільки 25,00 % можуть продовжувати тренувальну діяльність у повному обсязі, тому що мають індивідуальні показники здоров'я на «безпечному» рівні. Тренувальна діяльність інших 75,0 % спортсменів повинна бути відкоректована з урахуванням виявлених відхилень у стані соматичного здоров'я (гострі форми захворювань – 12,69 %, хронічні – 45,00 % обстежених) і функцій його складових. Цей висновок дозволив авторові обґрунтувати доцільність розробки стратегії процесу ФР за двома напрямками (превентивний й постнозологічний).

Реалізація досліджень на наступних щаблях скринінгу надали авторові можливості отдиференціювати обстежених спортсменів не тільки на «групу ризику» (ГР) та групу «хворий» (ГХ), але і на більш дрібні підгрупи (на кожному з етапів підготовки), залежно від ступеню потреби у корекції функцій, що були визначені на лімітувальними. Практично доведено, що у спортсменів ГР процес підготовки лімітували наступні функції: 1) системи зовнішнього дихання; 2) м'язової системи 3) фізичного розвитку. У спортсменів ГХ лімітувальними були функції: 1) резервних можливостей ССС 2) м'язової системи 3) системи зовнішнього дихання.

На підставі даних вивчення резервних можливостей систем енергозабезпечення організму та функції зовнішнього дихання з використанням комп'ютерних експрес-методів дослідження, автор довів, що обмежені резерви морфофункціональних параметрів організму спортсменів супроводжувалися недостатністю систем енергозабезпечення і неспроможністю регуляторних механізмів м'язової діяльності, а також; порушеннями механізмів бронхіальної прохідності (різного генеза), що проявляються переважно в обструктивному варіанті.

Автор науково довів, що сукупність отриманих результатів практично значима в обґрунтуванні спрямованості (загальнорозвивальна, коригувальна), способів дозування, регламентації використання й форм інтеграції засобів і методів ФР у програми підготовки спортсменів на першому – третьому етапах шляхом розробки спеціалізованих програм ФР п'яти типів і десяти різновидів.

У п'ятому розділі **«Концепція фізичної реабілітації при дисфункціональних порушеннях соматичних систем організму у юних спортсменів на етапах багаторічної підготовки»** обґрунтовано розробку й основні положення наукової концепції, що складається з: теоретичних передумов формування та групи об'єктивних умов практичної реалізації; концептуальних підходів та основ (мета, завдання, принципи, методи); організаційних основ (чотирикомпонентна структура організації та тривекторна структура динамічної реалізації концепції в умовах першого – третього етапів; власні організаційні форми по кожному з векторів та механізм їхньої взаємодії зі структурними складниками процесу підготовки спортсменів (технологія інтеграції), етапи її реалізації, критерії

ефективності); методичних основ концепції (спеціальні принципи, що дозволили обґрунтувати уніфіковані схеми реалізації процесу ФР в практиці підготовки спортсменів).

Зазначено, що центральною складовою авторської концепції є функціональна єдність і динамічна взаємодія структурних компонентів двох педагогічних процесів (фізичної реабілітації та багаторічної спортивної підготовки), стратегічно орієнтованих на вдосконалення та збереження інтегральних показників здоров'я юних спортсменів на етапах їхньої підготовки.

Виходячи з мети окремі завдання концепції фізичної реабілітації при дисфункція соматичних систем у юних спортсменів на перших трьох етапах багаторічної підготовки, автор орієнтував на обґрунтування, розробку та перевірку ефективності практичної реалізації діагностичних алгоритмів, уніфікованих схем корекції тактики процесу ФР в умовах тренувальних програм спортсменів із діагностованою соматичною патологією та передвісниками даних станів (технологія інтеграції).

Авторська концепція фізичної реабілітації відповідає меті та завданням етапів першої стадії процесу підготовки та ґрунтується на принципах і положеннях його оптимізації, принципах фундаментальних теорій та дидактики і спеціальних принципах корекції наявних перед – та дисфункціональних відхилень у провідних соматичних системах організму.

Теоретичні та методологічні основи представленої концепції дозволили визначити науково-практичні напрями наукового дослідження. Автором запропонована інноваційна чотирікомпонентна структура та три векторна динамічна організація концепції в умовах паралельного розвитку та взаємодії двох педагогічних процесів, що проявилось у авторській технології інтеграції власних структурних компонентів процесу ФР у програми підготовки спортсменів відповідно до локальних цілей етапів підготовки і завдань корекційної спрямованості.

Автором зазначено, що запропонована технологія ґрунтуються на реалізації функціонально-орієнтованої стратегії фізичної реабілітації, яка складається з кількох етапів: 1) планування реабілітаційної діяльності, виходячи з об'єктивних та суб'єктивних умов для її реалізації, побудова моделі стратегії процесу ФР за кожним з його напрямів; 2) порівневий скринінг соматичного здоров'я спортсменів (результат – реабілітаційний діагноз), який обґрунтує модель процесу ФР, розробку алгоритму розподілу спортсменів на групи для участі у кожному з його напрямів; 3) практична реалізація технології інтеграції – гнучка корекція стратегії процесу ФР шляхом розробки спеціалізованих програм п'яти типів (I–V), десяти різновидів (А, Б, В) та інтеграції їх структурних компонентів у процес підготовки; 4) перевірка ефективності реалізації технології інтеграції.

Практична реалізація авторської концепції що знайшла своє відображення в технології інтеграції спеціалізованих програм ФР у практику підготовки юних спортсменів ігрових видів з дисфункціями соматичних

систем підтвердила свою ефективність та виразну спрямованість, шляхом оцінки миттєвого та віддаленого реабілітаційного результатів (відповідно до груп власних критеріїв).

У шостому розділі «Аналіз та узагальнення результатів дослідження» автор робить ряд науково обґрунтованих висновків, що доказово підтверджують виявлені нею закономірності. Значний за обсягом список використаної літератури вказує на глибоке й всебічне вивчення досліджуваної проблематики, фаховість у доборі літератури.

3. Достовірність результатів, їх новизна.

Достовірність і обґрунтованість отриманих результатів обумовлені:

– проведенням наукових досліджень, які дозволили сформулювати положення, що становлять основу концепції фізичної реабілітації юних спортсменів з діагностованими дисфункціями соматичних систем та до нозологічними формами даних станів;

– аналізом достатньої кількості експериментальних даних отриманих за декількома напрямками: динамічний моніторинг протягом трирічного періоду показників захворюваності диспансерного контингенту юних спортсменів віком 8 – 17 років, що спеціалізуються у 38 видах спорту (загальна кількість – 14 417 осіб); аналіз структури соматичної захворюваності юних спортсменів різних спеціалізацій протягом циклу річної підготовки (за даними диспансерного спостереження за 5 437 спортсменами, з використанням усіх форм контролю за функціональним станом); вивчення ендогенних чинників, що лімітують процес підготовки спортсменів ігрових видів спорту та сприяють розвитку у них гострих, маніфестації прихованих та загостренню хронічних соматичних захворювань (за даними порівневого скрінингу функціонального стану 260 спортсменів, що займаються у секціях футболу і волейболу на етапах початкової та базової підготовки).

– використанням комплексу відповідних методів дослідження.

Наукові положення, результати і висновки дисертаційної роботи С. С. Люгайло визначаються новизною та обґрунтованістю. Автором *уперше*:

– *науково обґрунтовано та розроблено* концепцію ФР при дисфункціях соматичних систем та їх донозологічних формах у спортсменів у процесі першого–третього етапів багаторічної підготовки, що складена, виходячи з теоретичних передумов і з урахуванням груп умов її практичної реалізації, отриманих емпіричним шляхом, концептуальних підходів, покладених в основу мети, завдань, принципів і умов їх реалізації, базової моделі та критеріїв ефективності;

– *запропоновано* чотирикомпонентну структуру організації та тривекторну реалізацію концепції ФР в умовах, що динамічно розвиваються, етапів першої стадії процесу підготовки спортсменів з перед- та патологічними порушеннями в діяльності соматичних систем, що принципово відрізняється наявністю в структурі діагностичного компонента

(порівневого скринінгу функціонального стану учасників процесу), що дозволило раціонально розробляти стратегію комплексного використання засобів і методів ФР в програмах підготовки, гнучко змінювати тактику функціональної реабілітації відповідно до поточного стану обстежених;

– *обґрунтовано* алгоритм та критерії відбору юних спортсменів різних спеціалізацій для участі в превентивному напрямі процесу ФР, стратегія якого розробляється за уніфікованою схемою, а тактика реалізується шляхом взаємодії власних структурних компонентів програми ФР зі складовими тренувального процесу на кожному з його етапів;

– *розроблено* технологію інтеграції спеціалізованих програм ФР в процес підготовки спортсменів обраної спеціалізації з діагностованими перед- та патологічними порушеннями в діяльності соматичних систем, яка відрізняється диференційовано обґрунтованою гнучкістю реалізації через алгоритми програм п'яти типів та десяти різновидів, що забезпечує цілеспрямоване керування процесом ФР, його взаємозв'язок з тренувальними програмами для підвищення їх здоров'яформуючої спрямованості;

– *узагальнено та систематизовано* пласт емпіричних даних динамічного моніторингу показників диспансеризації 14 417 юних спортсменів, який базується на оцінці всіх видів та форм лікарського контролю, що дозволило: вивчити особливості розвитку, форми клінічного перебігу та динаміку показників соматичної захворюваності юних спортсменів в аспектах онтогенезу, спортивної спеціалізації та особливостей етапів підготовки (*негативні тенденції*); визначити роль чинників процесу підготовки щодо кожної з соматичних систем; розробити критерії відбору спортсменів для участі в програмах ФР превентивної спрямованості. У результаті охарактеризувати групу медико-епідеміологічних умов для обґрунтування стратегії процесу фізичної реабілітації юних спортсменів з перед- та патологічними станами в діяльності соматичних систем.

– *вивчено та систематизовано* комплексні емпіричні дані про ступінь впливу ендогенних факторів (параметрів, які складають інтегральний показник здоров'я) на процес можливого розвитку гострих та прогресування наявних хронічних форм соматичної патології різних нозологічних груп, що дозволило: визначити лімітуючі функції у спортсменів в аспектах статі та етапів підготовки; означити критерії обґрунтування спрямованості та форми інтеграції структурних компонентів програми превентивної ФР юних спортсменів; скласти схему розробки структури уніфікованої програми ФР превентивної спрямованості та форм інтеграції її компонентів у процес підготовки спортсменів «групи ризику» різних спеціалізацій;

– *систематизовано* базові положення використання засобів і методів ФР за превентивним та постнозологічним напрямками процесу ФР, визначено їх роль та місце в процесі багаторічної підготовки спортсменів віддаленого та найближчого резервів;

отримали подальший розвиток:

- *підходи до обґрунтування* стратегії та реалізації тактики процесу ФР юних спортсменів при дисфункціях соматичних систем;

- *наукові дані* про структуру соматичної патології юних спортсменів в аспектах нозології, клінічних форм та її динаміки на етапах багаторічного становлення;

- *напрями та результати* досліджень соматичного здоров'я та резервних можливостей організму юних спортсменів, показників їх захворюваності;

- *методичні основи* системи відновлення фізичної роботоздатності спортсменів різних спеціалізацій;

- *база даних* захворюваності спортсменів.

У дисертаційному дослідженні сформовано новий науковий напрям, який передбачає широке розкриття можливостей фізичної реабілітації в підвищенні рівня соматичного здоров'я юних спортсменів та оптимізацію здоров'яформуючої складової процесу багаторічної підготовки спортсменів.

Практична значущість роботи полягає в можливості застосування її теоретичних положень, методичних і практичних напрацювань у процесі фізичної реабілітації юних спортсменів з діагностованими дисфункціями соматичних систем та донозологічними формами даних станів.

Запропоновано діагностичний алгоритм розрахунків інтегральної та експрес-оцінки рівня потреби спортсменів у реабілітаційних втручаннях, що дають можливість використовувати технологію інтеграції з науково-обґрунтованим вибором основних засобів фізичної реабілітації, визначенням їх обсягу та місця у програмі підготовки спортсменів.

Розроблено технологію інтеграції спеціалізованих програм ФР превентивної та постнозологічної спрямованості у практику підготовки спортсменів відхиленнями у стані соматичного здоров'я, сутність якої полягає в обґрунтованій спрямованості дій щодо визначення адекватних форм, засобів і методів фізичної реабілітації у відповідності до етапів підготовки; форми клінічного перебігу дисфункції; ступеня і характеру порушення функції; міри відхилення параметрів, які складають рівень функціонального стану та адаптаційних можливостей організму юних спортсменів, від показників достатніх для ефективної тренувальної діяльності.

Представлена технологія фізичної реабілітації була інтегрована в процес підготовки спортсменів, вихованців ДЮСШ № 2 з ігрових видів спорту; ДЮСШ №3 з боксу; СДЮШОР № 3 з художньої та спортивної гімнастики; СДЮШОР № 2 з футболу; СДЮШОР № 8 ім. С. Бубки з легкої атлетики; КДЮСШ № 5 (баскетбол, волейбол, плавання, аеробіка, різні види боротьби, пауерліфтинг); КДЮСШ № 6 (гандбол, дзюдо, вільна боротьба, кікбоксинг); ДВУОР ім. Бубки Донецької області. Сформульовані в дисертаційній роботі висновки і пропозиції стали основою складання схем профілактики та реабілітації для спортсменів ШВСМ (членів клубних команд з ігрових видів спорту, збірних команд області та країни з різних видів спорту).

Основні положення і результати дослідження введено у викладання навчального матеріалу для студентів, які навчаються за спеціальністю

«Фізична реабілітація» НУФВСУ, Придніпровської державної академії фізичної культури і спорту, Східноєвропейського національного університету ім. Л. Українки, Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника, що підтверджується відповідними актами впровадження.

4. Повнота викладу результатів дослідження в опублікованих працях та відповідність публікацій вимогам Міністерства освіти і науки України

Заслуговує на увагу повнота публікації основних результатів дослідження у фахових виданнях та представлення на розгляд і апробацію його окремих положень у доповідях на представницьких конференціях різного науково-практичного спрямування.

Основні положення дисертаційної роботи викладено у монографії «Физическая реабилитация при дисфункциях соматических систем у спортсменов в процессе многолетней подготовки» (2016), 37 працях за темою дисертації, з яких 19 статей у фахових виданнях України, 9 з них входять до міжнародної наукометричної бази, 2 праці в спеціалізованих періодичних іноземних виданнях, 10 праць апробаційного характеру та 6 праць, які додатково відображають результати дисертації.

Автореферат та публікації цілком відображають зміст дисертаційного дослідження за темою **«Теоретико-методичні основи фізичної реабілітації спортсменів при дисфункція соматичних систем у юних спортсменів в процесі багаторічної підготовки»**. Таким чином, є всі підстави вважати, що робота відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора наук з фізичного виховання і спорту зі спеціальності 24.00.03 – фізична реабілітація.

5. Зауваження і недоліки дисертаційної роботи та автореферату

1. Перший розділ повністю задовольняє вимогам, щодо регламентації розміру та послідовності викладення проблематики дисертаційного дослідження, але на нашу думку, при розгляданні питання існуючих підходів до вивчення особливості захворюваності спортсменів протягом етапів процесу багаторічного вдосконалення, автором дуже ретельно деталізовано аспект патогенезу розвитку та прогресування дисфункцій у провідних системах організму спортсменів з акцентом на ендогенних та екзогенних факторах впливу на систему гомеостазу. Тому ми вважаємо, що доцільно було б менш детальне розглядання цього аспекту.

2. У третьому розділі, при розгляданні питання впливу екзогенних факторів (переважно тренувальної діяльності) на функціональний стан соматичних систем організму юних спортсменів, автором перелічено негативні фактори, які нажаль існують у практиці підготовки юних спортсменів різних спеціалізацій на етапах першої стадії багаторічної підготовки.

На наш погляд, треба б було більш детально проаналізувати дольовий внесок кожного з перелічених факторів у механізм розвитку та прогресування дисфункція у провідних соматичних системах організму. Наприклад: привести дані стосовно перевищення встановлених норм загальної кількості часів змагальної практики. Або проаналізувати кількість

випадків переносу у практику підготовки спортсменів юніорів та юнаків методик тренування дорослих спортсменів.

3. У третьому розділі при розгляданні питання виникнення дисфункцій у кожній з соматичних системах організму у спортсменів різних груп видів спорту, автор зазначає що «У спортсменів-єдиноборців фактори процесу підготовки негативним образом впливали на функцію органів шлунково-кишкового тракту (ШКТ). Клінічна картина діагностованих дисфункцій у спортсменів різного віку була неоднаковою». Далі автором ретельно проаналізовано співвідношення кількості випадків діагностики у досліджуваного контингенту єдиноборців захворювань гострого та хронічного плину для кожній з вікових груп, з розгляданням причин, що призвели до їх виникнення.

На наш погляд, доцільно б також більш поглиблено проаналізувати механізми розвитку дисфункція шлунково-кишкового тракту для кожного з видів спорту цієї групи, з метою подальшого, більш диференційованого обґрунтування тактики процесу ФР для спортсменів із розладами травної системи різного походження (особливо у третьому періоді реалізації програм ФР).

4. Звичайно, стратегія процесу ФР залежить не тільки від напряму структурного компонента, у рамках якого вона розробляється, а й від вимог динамічного розвитку двох взаємопов'язаних процесів – фізичної реабілітації та спортивної підготовки, тому автор у п'ятому розділі перераховує цільові настанови, що чергуються та змінюються у часовому аспекті (період реалізації програми ФР, завдання етапу підготовки).

Хоча виклад докторської дисертації потребує значних узагальнень експериментального матеріалу, але, на наш погляд, зазначені цільові настанови стратегії функціональної реабілітації треба більш конкретизувати (особисто стосується пункту «б) контроль становлення показника порушеної функції. Необхідний для зміни тактики процесу ФР (послідовне й раціональне виключення блоків ФР із тренувальної діяльності юних спортсменів)), що надасть можливості ефективно реалізовувати тактику процесу ФР.

5. У п'ятому розділі дисертаційної роботи, при деталізації організаційних форм в умовах програм підготовки спортсменів, автор пропонує, що «в процесі фізичної реабілітації спортсменів групи ризику, які тренувалися на етапі попередньої базової підготовки та приймали участь у превентивних програмах I типу, виходячи із загальноприйнятого положення сумарного навантаження тижневого мікроциклу (1-2 ТЗ із малої, 3-4 ТЗ — із середнім навантаженням), з метою корекції лімітувальних функцій, подальшого розвитку функціональних характеристик ССС та для фізіологічного плину процесу відновлювання, треба одне із занять проводити у водному середовищі із середнім навантаженням, замінюючи тренувальне заняття, а друге заняття (з малим навантаженням) проводити в другій половині останнього дня тижневого мікроциклу».

Враховуючи, той факт, що реалізація процесу ФР у практиці

підготовки юних спортсменів з використанням форм гідрокінезотерапії, не завжди можлива у силу недостатності матеріально – технічних умов, на наш погляд, було б доцільним доповнити алгоритм практичної реалізації програм превентивної спрямованості можливими альтернативними гідрокінезотерапії варіантами мікро-комплексів ФР.

Зазначені зауваження є, значною мірою, дискусійними і не впливають на загальну високу позитивну оцінку дисертаційного дослідження.

6. Загальний висновок

Дисертаційна робота Люгайло Світлани Станіславівни «Теоретико-методичні основи фізичної реабілітації при дисфункція соматичних систем у юних спортсменів у процесі багаторічної підготовки» є самостійною, завершеною науково-дослідною працею, в якій отримані науково-обґрунтовані результати, що дозволяють вирішувати актуальні задачі стосовно раціональної корекції дисфункціональних відхилень у діяльності провідних соматичних систем організму юних спортсменів протягом першого – третього етапів багаторічної підготовки. Отже, дисертація «Теоретико-методичні основи фізичної реабілітації при дисфункція соматичних систем у юних спортсменів у процесі багаторічної підготовки» відповідає п. 10 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, а її автор, Люгайло Світлана Станіславівна, заслуговує присудження наукового ступеня доктора наук з фізичного виховання та спорту зі спеціальності 24.00.03 – фізична реабілітація.

Офіційний опонент,

доктор педагогічних наук,

доктор наук з фізичного виховання та спорту,

завідувач кафедри фізичного виховання

Інституту гуманітарних та соціальних наук

Національного університету «Львівська політехніка»

В.М. Корягін

В.М. Корягін

Світлана

О.М. Мамбієв

Відгук отримано

18.09.2017р.

А.М.М.